

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum ratio æternitatis pendeat ab anima. disputat. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Pro solutione argumentorum, quæ proposita sunt, notandum est, quamvis æternitas in se non habeat præteritum & futurum, habere tamen coexistentiâ temporis præterito & futuro, idque successivè ratione relationis rationis, quam coexistentia addit supra existentiam, ut proximè explicatum est: successioneque intellecta in mensura durationis nostri temporis, non verò in æternitate: cum enim duratio æternitatis sit tota simul, ea, quæ comparatione moræ temporis sunt vnum post aliud, comparatione moræ indivisibilis æternitatis sunt simul, ut alio in loco magis perspicuum fiet. Quare, si loquamur de nostro tempore, concedere possumus, æternitatem fuisse heri id est, coexistisse diei hesterni, cui æternitas hodie non coexistit, non propter defectum æternitatis, sed propter defectum diei hesterni, qui iam hodie non existit, & ob id hodie non coexistit ei æternitas in nostro tempore. Concedere etiam possumus æternitatem futuram cras, quia scilicet coexistet cras diei crastino, cui hodie non coexistit propter defectum diei crastini, qui hodie non existit.

Ad primum argumentum in initio propositum.

Ad primum ergo argumentum negandum est antecedens. Ad probationem verò negandum est rursus antecedens: tota enim æternitas est duratio, qua Deus coexistit diei hesterni, & qua coexistet diei crastino, atque de illa modò verum est dicere, fuit heri, erit cras, & est nunc, copulis harum propositionum consignantibus ac connotatibus varias differentias nostri temporis, in quibus æternitas coexistit, coexistet, & coexistit variis partibus temporis.

Ad confirmationem.

Ad confirmationem concessio antecedente, neganda est consequentia, quoniam inde non sequitur, partem quendam æternitatis fuisse, & partem aliam esse futuram, sed æternitatem coexistisse, & futurum esse, ut coexistat diversis partibus temporis in variis etiam temporis differentiis, quæ per copulas illarum propositionum adsignificantur.

Ad secundum.

Ad secundum negandum est antecedens: eadem namque indivisibilis æternitas est, qua Deus duravit in seipso, & coexistit infinito tempori imaginario, quod fuit usque ad creationem mundi, & qua duravit, & coexistit tempori vero, quod fuit à creatione mundi usque ad hoc instans præsens, neque æternitati, durationive Dei secundum se vlla facta fuit additio, sed tempori imaginario, quod fuit usque ad creationem, facta est additio veri temporis, quod à creatione mundi usque ad instans præsens fuit. Sicut enim ex eo quòd animus rationalis, indivisibilis in se, informet plures partes corporis, non fit maior secundum se, neque illi fit additio, sed corpus, in quo est totus, & in cuius singulis partibus est etiam totus, est, quod aduentu novarum partium accrescit, & fit maius: ita ex eo quod indivisibilis æternitas coexistat tota majori tempori & singulis illius partibus, non accrescit, & fit maior secundum se, sed tempus, cui illa coexistit, fit maius & accrescit.

Ad tertium.

Ad tertium neganda est maior, si simpliciter & propriè loquendum sit, non enim est vera, nisi in durationibus in quibus formaliter cernitur extensio: ac latitudo partium. Sicut enim rationalis animus non est maior, neque minor, neque æqualis corpori quod informat, eò quòd corpus extensionem ac latitudinem partium habeat, animus verò extensione & partibus careat: ita æternitas, quæ indivisibilis est secundum se, nec maior, nec minor, nec æqualis tempori, quod extensionem, ac partes habet, dici propriè debet. Posset verò æternitas dici maior tempore, non quidem propriè &

formaliter, sed virtute, quatenus in se continet eminenter tempus, cui coexistit, coexistereque potest longè maiori: ut verò aliquid sit hoc modo maius alio, neque successionem, neque partes id habeat necesse est.

Pro solutione argumenti Aureoli notandum est, sicut essentia divina, ut substantia est, sua immensitate ac infinitate attingit omnia spacia, in quibus est formaliter, per relationem præsentis ad vnumquodque eorum: ita etiam eandem essentiam, ut ratio siue intellectus est, attingere cognitione omnia obiecta, etiam ea, quæ quacumque potentia esse possunt, & ut rationem habet potentiam, attingere omnem effectum, qui producitur, atque quæ ratione res existens seu durans in se ipsa est, sua existentia & duratione coexistere omnibus rebus, durareque quando illæ durant, etiam si durationes imaginariæ sint, ac possibiles tunc divina potentia. Hoc tamen est discrimen, quòd licet, ut sua immensitate attingat omnè spacium, & sua potentia attingat immediate omnes effectus, per se necessarium fit, ut ab illis per spacium aliquod interiectum minime distet, sed illis præsens sit, ut q. 8. ostensum est: ut tamen intellectu attingat cognoscendo obiecta, atque existentia sua coexistat aliis rebus, durationeque sua duret quando alia durant, per se id non est necessarium: si enim per impossibile ab eis distaret spacio interiecto, posset nihilominus Deus illa attingere cognitione, illisque existentibus & durantibus coexistere & durare simul, loco ab eis omnino disjunctus ac separatus.

Hoc ita constituto, ad argumentum admittit maioris propositione, licet, si per se loquamur, aliter attingantur spacia ab essentia divina sua immensitate, quam æternitas attingat differentias temporis, etiam possibilis imaginarij, aliterque eis assitit seu coexistat, ut explicatum est) atque etiam admittit minore, neganda est consequentia: non enim rectè concludit, non esse durationem, sed solum concludit non esse talem durationem, quæ habeat successionem partium, quod nos libenter admittimus. Est verò æternitas essentia ipsa divina apprehensa secundum rationem rei existentis, atque durantis in se ipsa formaliter, quæ quidem rationes formales re ipsa in ea reperiuntur, non tamen ab ea distinguuntur nisi virtute.

Ad argumentum Aureoli.

DISPUTATIO III.

Utrum ratio æternitatis pendeat ab anima.

Quæstio hæc excitatur circa verba illa D. Thomæ: In apprehensione uniformitatis eius, quod est omnino extra motum, consistit ratio æternitatis. Sententia D. Thom.

Nomine autem, uniformitatis, intelligit permanentiam sine successione prioris & posterioris, ac sine partibus: eandemque permanentiam sine successione ac partibus. 1. Sententiarum d. 19. q. 2. art. 1. appellavit unitatē. Sicut enim tempus propter successionem prioris & posterioris dicitur numerus motus secundum prius & posterius, ita æternitas propter carentiam successionis dicitur quid vnum.

Tribus modis verba diui Thomæ hoc loco ab ipsius sectatoribus exponuntur. Primò, ut sit sensus, rationem formalem æternitatis in eo positam esse, quòd anima apprehendat uniformitatē ipsius, quasi ratio formalis æternitatis pendeat ab anima, compleaturque per animæ apprehensionem: eo modo, quo multi affirmant rationem temporis pendere ab anima, & compleri per apprehensionem animæ. Tribus modis exponitur.

animæ. Secundò, ita vt nomine *rationis aternitatis*, intelligat conceptum formalem, quo apprehendimus aternitatem, non verò essentiam, ac conceptum obiectiuum aternitatis, sensùque sit: *Ratio aternitatis*, id est, conceptus formalis quo apprehendimus aternitatem, consistit in apprehensione vniformitatis eius, quod est extra motu: id est, tunc habetur, quando mente apprehendimus vniformitatem eius, quod est extra motum. Tertiò, ita vt nomine, *rationis aternitatis*, intelligat conceptum obiectiuum (qui sæpè nomine rationis significatur, vt patet apud Aristotelem in antepredicamentis in definitione æquiocorum, & vniuocorum) atque sensus sit: *Ratio aternitatis consistit in apprehensione vniformitatis*, id est, in vniformitate, quæ apprehenditur, quando concipitur aternitas. Prioris duas expositiones tradunt Ferratiensis 1. contra genes capite 15. & Syluester in Cõsularo quaest. 10. articulo 1. approbant tamen magis primam. Dicunt enim, sicut completa ratio temporis posita est in ratione mensuræ, completurque per numerationem animæ distinguendis partes temporis secundum prius & posterius, illudque diuidentis in dies, menses, & annos: ita completam rationem aternitatis positam esse in ratione mensuræ, completurque per animam apprehendentem vniformitatem, ac vnitatem esse diuini in ratione mensuræ eiusdem esse: neque enim habet esse mensuram diuini esse, nisi quatenus apprehenditur vt mensura: D. Thomas namque articulo sequente ad tertium ait, *aternitatem in Deo solum habere rationem mensuræ secundum apprehensionem nostram*. Caietanus verò hoc loco amplectitur tertiam expositionem, censetque rationem formalem aternitatis nullo modo pendere ab anima, sed esse à parte rei seclusa operatione intellectus: eò quod duratio diuina vnitatem atque vniformitatem habeat à parte rei seclusa operatione intellectus.

Quarto Physicorum, atque in commentariis ad prædicamentum quantitatis duas temporis acceptiones distinguebamus. Vnam pro duratione seu motu successiua motus: atque hanc dicebamus esse verum ens reale nullo modo ab anima pendens, esseque speciem quantitatis à cæteris distinctam, quod præter autoritatem Aristotelis connumerantis tempus inter species quantitatis, ostendebamus: quoniam est quid quantum, quippe cum habeat partem extra partem, nempe præteritum, & futurum, quæ per instans copulantur, & non est quantum per accidens: ergo est quantum per se, ac proinde ens reale ab anima minimè pendens, verèque species quantitatis. Minor (in qua sola potest esse difficultas) probatur, quoniam si esset quantum per accidens, maximè per motum ex quo resultat: quod tamen patet esse falsum: videmus namque tam moras motuum inæqualium æquales esse inter se, quàm moras motuum æqualium esse inter se inæquales. Etenim si mobile vnum moueatur per spacium vnus leuæ, & alterum moueatur celerius duplo per spacium duarum leucarum, motus erunt inæquales, quippe cum tantus sit motus, quantum est spacium per quod mobile mouetur, vt de se est manifestum, colligiturque ex Aristotele 3. metaph. c. 13. & aliis ex locis: & tamen moræ ac durationes eorum erunt æquales. Rursus si duo mobilia moueantur, vnum quodque per spacium vnus leuæ, & vnum tamen moueatur duplo celerius altero, motus tunc erunt æquales, & moræ ac durationes eorum inæquales: cum altera sit duplo maior altera. Cuius rei ca est

Molina in D. Thom.

A ratio, quæd mora & duratio motus non oritur ex quantitate motus præcisè, sed ex quantitate vnâ cum celeritate seu concitatione motus: æqualis namque motus duplo magis concitatus habet duplo minorem moram. Quare si primò mobile moueretur duplo celerius, circulario esset æqualis: & tamen mora esset subdupla ad eam, quam modò facit. Tempus in hac significatione nullò modo pendere ab anima, nulli potest esse dubium: nullo namque operante intellectu, motus, pro maiori vel minori concitatione quam habet, facit maiorem vel minorem moram.

B Alteram acceptionem distinguebamus præ eadem etiam duratione & mora motus, vt prædefinita ab anima atque constituta tanta, vel tanta ad dimetiendas mutationes, quæ sunt in his inferioribus, & durationes earum. Vt enim anima definit, ac statuit cubitum, aut stadium certæ quantitatis, in mensuram rerum permanentium, ita definit & statuit diuersas partes temporis ad metiendas res successiuas. Vt eam partè temporis, quæ resultat ex circulo integro solis ad motum primi mobilis, appellat diem, quam rursus distinguit in viginti quatuor partes æquales, atque earu quamlibet horam appellat. Rursus diem per triginta plus minusve ductum, appellat mensem: ex duodecim verò mensibus annum constituit. Tempus in hac secunda acceptione definiuit Aristoteles 4. Physicorum, esse numerum motus secundum prius & posterius, id est, partes motus, in quibus cernitur prius & posterius, vt numeratæ sunt & designatæ ab anima certæ ac definitæ durationis ad metiendas rerum durationes. Tempus igitur ita sumptum docuit Aristoteles capite vltimo 4. Physicorum pendere ab anima: quoniam cessante illa numeratione & prædefinitione, quæ ab anima fit, non manet tempus ita acceptum, tamen si maneat in prima acceptione sumptum, in qua propriissimè dicitur tempus, estque verà species quantitatis.

D His igitur animaduertis, sit prima conclusio. Vt cessante operatione intellectus est tempus in prima eius acceptione, quæ est propria & completa ratio temporis: ita cessante operatione intellectus est aternitas pro duratione interminabili ac tota simul, qualis definita est disputatione 1. quæ est propria & completa ratio aternitatis. Hæc ex dictis est manifesta, confirmarique potest: quoniam in Deo formaliter est duratio, qua formaliter, reque ipsa durat, vt disputatione præcedente demonstratum est: eaque duratio ex natura rei est interminabilis & tota simul, ad sensum circa definitionem Boëtij disputatione 1. explicatum: ergo aternitas est in Deo seclusa operatione intellectus. Idem confirmari potest, quoniam ridiculum esset affirmare, Deum seclusa operatione intellectus non esse aternum: quod tamen necessariò esset confitendum, si quis diceret, seclusa operatione intellectus aternitatem non esse.

E Secunda conclusio. Cum aternitas duratio sit infinita, partibus carens, Deusque infinitus etiam sit, atque ab eo ex natura rei illa non distinguatur, non videtur aternitas habere rationem mensuræ, maximè cum non faciliè sit explicare, quonam pacto ea Deo accommodari debeat, cum nihil in Deo cernatur, quæ aternitate veluti mensura definiri debeat: porriusimùm si dicamus durationem cuiusque rei non, distingui ab existentia eiusdem rei. Hæc conclusio probatur, quoniam infinitum (vt ex Aristotele 4. Physicorum docet D. Thomas) mensura definiri nequit, sed tam res, dime-

G 3 trienda

Tempus in acceptu.

Tempus quantitas per se.

Prima conclusio. Aternitas est seclusa operatione intellectus.

Secunda conclusio. Aternitas propriè non videtur habere rationem mensuræ.

tienda, quam mensura, finita necessarid esse debent. Præterea mensura debet esse quid distinctum à re, cuius dicitur mensura idem namque sui ipsius mensura esse non potest, quare cum æternitas, essentia, atque existètia diuina idem sint, fit, vt vnium non possit esse mensura alterius. Ex hac conclusione colliges, non esse necesse omnem durationem habere rationem mensura.

Cum autem audis, mensuram debere esse quid finitum, ne intelligas de eo, quod dicitur mensura ad modum causæ exemplaris, quam non oportet rei metiendæ adæquari: quo pacto perfectissimum in vtroquoque genere dicitur mensura cæterorum, qua ratione quò aliquid magis accedit ad perfectissimum, eò est perfectius. Hoc namque modo infinita Dei perfectio mensura est omnium rerum: quò verò magis res perfectionem diuinam imitantur, per maioremque recessum ab imperfectione ad eam quodammodo magis accedunt, eò sunt, ac dicuntur perfectiores. Vnde Dionysius 5. cap. de diuinis nominibus. *Quæ Deo inquit, magis participant, ac viciniora sunt, atque diuiniora, iis, quæ minus participant.* Hoc tamen modo æternitas à Doctoribus citatis mensura diuini esse, nec constituitur, nec potest constitui.

Tertia conclusio.

Æternitas si rationem mensura habeat, quo actus, ens rationis est, copleturque per intellectum.

Tertia conclusio. Qui diceret æternitatem rationem mensuræ esse ens rationis, rationemque æternitatis, non secundum rationem æternitatis, sed secundum rationem mensuræ compleri per operationem intellectus. Hæc patet, quoniam in Deo mensura, & id quod ab ea definitur, idem sunt, neque distinguuntur, nisi vel per intellectum concipientem vnium, vt mensuram alterius, vel certè virtute: vt verò relatiua aliqua realis sit, necesse est, vt fundamenta ex natura rei sint distincta. Conclusionem hanc intendunt Ferrariensis & Syluester: volunt tamen durationem diuinam non esse completam secundum rationem æternitatis, nisi quando sortitur rationem mensuræ, in quo audiendi non sunt: æternitas namque absolutam quid est: mensura verò relatiuè dicitur ad mensuratum.

DISPUTATIO IV.

Utrum æternitas in Deo sit mera duratio realis, an verò includat negationem.

Scotus.

Scotus quodlibeto 6. §. restat nunc, in primis tanquam notum supponit, æternitatem ita ad existentiam diuinam pertinere, vt duratio æterna in Deo idem sit, atque existentia æterna. Deinde quaerit, vtrum quemadmodum in Deo infinitas intensiua, seu quæ ad perfectionem essentialiam, est modus realis essentia diuina, eò quod in essentia diuina reuera detur latitudo realis perfectionis sine termino, quæ latitudo à carentia termini denominatur infinita: ita æternitas sit modus realis & intimus existentia, quasi existentia diuina non solum sit infinita intensiue ex eo quod contineat infinitam perfectionem essentialiam, sed etiam quodam modo extensiue, eò quod secundum durationis rationem habeat infinitatem, hoc est, latitudinem realem duratiuam (vt Scotus vocat) infinitam.

Parte affirmatiuam confirmat.

Atque in partem affirmantem, quam non reputat improbabilem, citet illud Dionysij 5. capite de diuinis nominibus iuxta antiquam versionem, *Deum non quodammodo esse existens, sed simpliciter, & incircumscripse totum esse accipit in se ipso, & præaccipit propter, quod dicitur rex seculorum.* Et subiungit,

A Ipse est esse existentibus, & ipsum esse existentium, & existens ante secula, ipse est enim eorum, qui est ante secula: quibus verbis innuere videtur, in existentia diuina esse infinitatem duratiuam ex natura rei, tamquam modum realem ipsius existentia iuxta sensum paulò antè explicatum.

In negationem argumentatur primò.

In partem verò negantem, quòd in existentia diuina non sit infinitas duratiua tamquam modus realis existentia, sed æternitas solum addat supra existentiam & durationem diuinam, in qua non sit talis modus, negationem definitionis; successione, & dependentia ab alio, quæ significantur particulis illis à Boëtio adhibitis in definitione æternitatis, videlicet, *interminabilis, tota simul, & perfecta possessio.* Argumentatur primò ex ipsamet definitione, in qua sola particula, *virtus*, quæ pro existentia viuientis accipitur, est quid reale, ac positium: cæteræ verò particula significant negationem.

Secundò, quoniam quemadmodum, si Angelus in nihilum redigeretur eras, non haberet alium modum realem in sua existentia indiuisibili, & tota simul ab eo, quem haberet, si duraret in æternum, sed solum durare in æternum adderet negationem definitionis: ita si per impossibile duratio diuina desineret, non haberet alium modum realem ab eo, quem habet nunquam desitura: ergo æternitas, quæ importat durationem nunquam desaturam, non dicit aliquem modum realem in duratione diuina, quasi ibi detur latitudo duratiua infinita, sed solum addit supra durationem negationem definitionis.

Secundò.

In hanc secundam partem inclinat magis Scotus: quare ad dictum illud Dionysij respondet, solum voluisse, Deum habere existentiam incircumscripam, & infinitam intensiue, quia habet infinitam perfectionem existentia, quæ eminenter continet existentias rerum omnium, tam quæ actu existunt, quam quæ esse possunt, non tamen voluisse asserere in existentia diuina dari aliquam latitudinem duratiuam. Idcirco autem ait, *Dionysium dixisse, Deum esse eorum, & regem seculorum, quod cum duratione & existentia ipsius pugnet ex natura rei omnis desitio, quæ non pugnat cum durationibus atque existentis aliarum rerum non verò quod crederet, in duratione diuina talè latitudinem duratiuam esse constituentiam.*

Scoti sententia.

Quid tamen verisimilius credendum sit, explicabo quibus conclusionibus. Prima est. Sicut totum hoc, scilicet, ens infinitum, formaliter significat ens, & addit negationem finiti, quæ in ipsa entitate, cui conuenit, fundatur: ita æternum, formaliter significat durationem, & addit omni ex parte absolutam interminabilitatem, vt ita dicam, hoc est, negationem termini, ac definitionis, tam actu quam potentia, & tam secundum se totam, quam secundum quodlibet sui. Atque huiusmodi interminabilitatem explicauit Boëtius per tres illas particulas, *interminabilis, tota simul, & perfecta possessio.*

Secunda conclusio. Sicut entitas, ac perfectio diuina, quæ quoad finiti negationem accidenratio dicitur infinita, habet latitudinem sine termino, ratione cuius fundat negationem finitatis, quam formaliter significat infinitum: ita duratio diuina habet latitudinem duratiuam sine termino, quæ fundat negationem prædictæ terminabilitatis.

Prima conclusio.

Æternum formaliter significat durationem, & addit omnimodam termini negationem.

Conclusio hæc contradicit illi parti, in quam Scotus inclinauit: eam tamen acceptam in sensu, in quo eam explicabo, reputo magis consentaneam dictis Sanctorum ac veritati, dignioremque attributo diuino, de quo disputamus, quam sit pars in quam propendit Scotus.

Secunda conclusio.

Duratio diuina in se habet omnimodam latitudinem duratiuam infinitam.